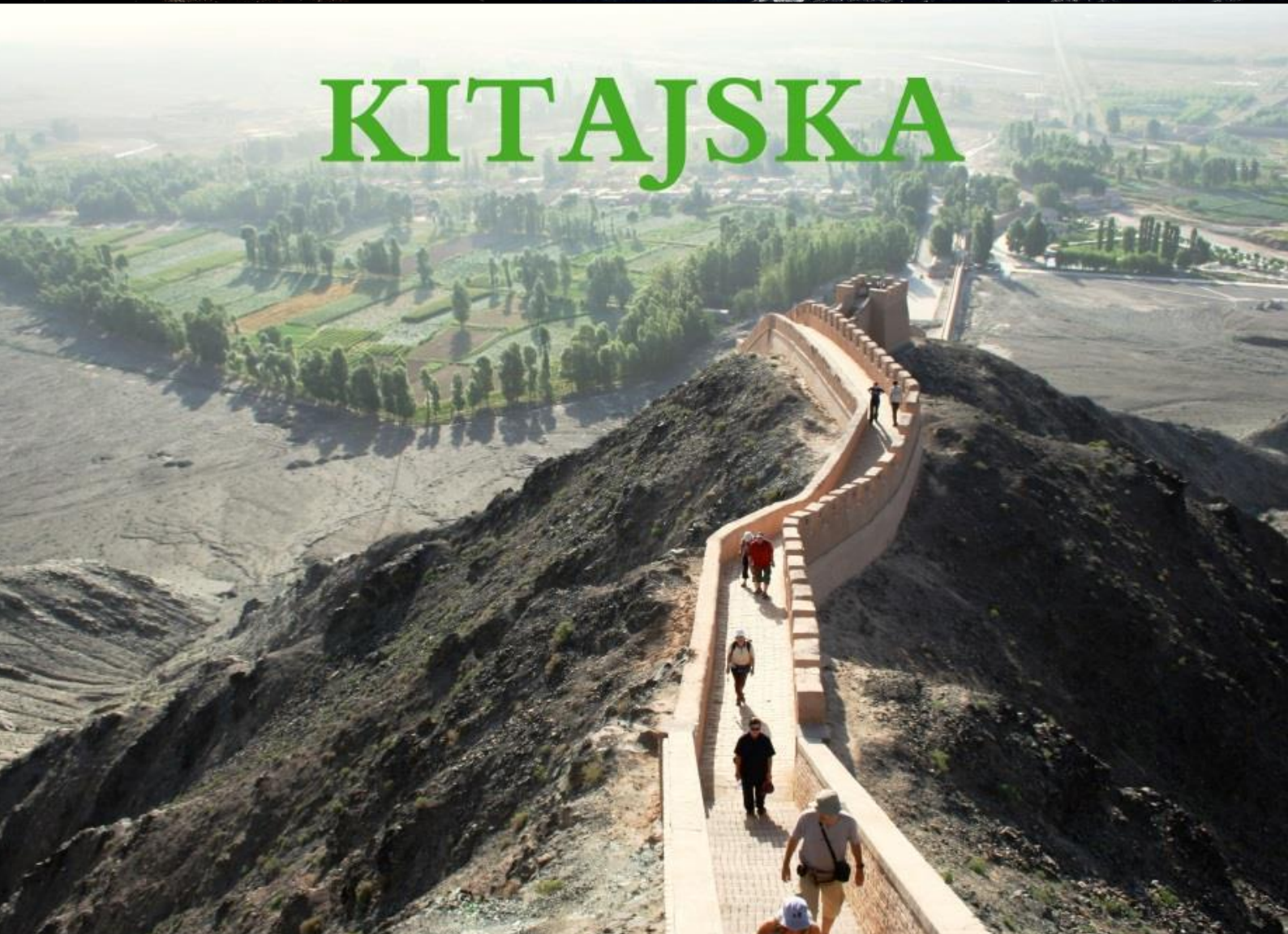

KITAJSKA

KIRGIZIJA

KITAJSKA in KIRGIZIJA

KITAJSKA

Na petindvajsetdnevno potovanje smo se odpravili 17. avgusta 2007.

GEOGRAFSKI POLOŽAJ IN NARAVNE ZNAČILNOSTI

Kitajska meji na štirinajst držav, ki so: Severna Koreja, Vietnam, Laos, Mjanmar (Burma), Indija, Butan, Ne-

pal, Pakistan, Afganistan, Tadžikistan, Kirgizija, Kazahstan, Mongolija in Rusija.

Kitajska je izjemno velika in raznolika država. Na severu in severozahodu so ob meji Mongolije gozdne

stepe in puščava Gobi, na zahodu je razgibano višavje s Tjan Shanom, ki ločuje Kitajsko od Osrednje Azije, na jugozahodu pa so Himalaja, Karakorum in Pamir. Na vlažnem jugu prevladujejo subtropski gozdovi. Na tibetanski planoti izvirata Jangce in Rumena reka (Huang He, tudi Huangxi), ki spadata med večje svetovne reke, tečeta pa proti gosto poseljenemu delu na vzhodu. Pomembne reke so še Bramaputra, Mekong in Amur. Kitajsko obalo oblivajo Južno in Vzhodno-kitajsko ter Rumeno morje.

KRATKA ZGODOVINA

Na Kitajskem so razvili prvo izmed visokih kultur na svetu, saj se je že v tretjem tisočletju pred našim štejetjem širilo znanje o obdelovanju polj. Rodovitna zemlja je nudila vse pogoje za hiter razvoj poljedelstva, znanje pa se je tja prelivalo z Bližnjega vzhoda in Egipta.

DRŽAVNA UREDITEV

Ljudska republika Kitajska je bila ustanovljena 1. oktobra 1949. Vodi jo Komunistična partija Kitajske. Glavno mesto države je Peking, največje pa Šanghaj. Po oceni iz leta 2012 je v Pekingu živel 21,516.000 prebivalcev in v Šanghaju 24,456.800.

OSNOVNI DEMOGRAFSKI PODATKI

Po popisu prebivalstva leta 2010 je na Kitajskem na 9,596.961 km² površine živel 1,339 milijarde ljudi (dve leti kasneje 1,350 milijarde), povprečna poselitvena gostota pa je leta 2010 znašala 139,6 preb./km². Najgosteje je naseljen vzhodni nižinski svet, izrazito manj pa vzhodni gorati del.

V izjemno veliki Kitajski živi kar šestinpetdeset etničnih skupin, kar je več kot v kateri koli drugi državi na svetu. Te skupine so: Han, ki po pomenu predstavljajo osrednje in najštevilnejše prebivalstvo Kitajske, Uygur, Mongol, Tibetan, Korean, Hani, Hui, Kazak, Kirgiz, Tajik, Uzbek, Russians, Yugur in Tatar, če omenimo le nekatere izmed njih.

Tako kot po narodnostih se Kitajska razlikuje tudi po podnebjju: za severni del so značilna vroča poletja in arktične zime, v osrednjem delu se odraža zmerno celinsko podnebje s prav tako vročimi poletji in hladnimi zimami, v južnem delu pa je subtropsko podnebje z zelo vročimi poletji in milimi zimami.

Kitajska se izredno hitro razvija, zato je danes prepoznavna kot eno izmed najpomembnejših gospodarstev na svetu. V letu 2013 je ustvarila 9,24 bilijona USD bruto domačega proizvoda, na prebivalca pa 6807,43 USD.

KIRGIZIJA

NARAVNE ZNAČILNOSTI

Kirgizija je pretežno gorata dežela. Tjan Shan in Pamiir zavzemata okoli 65 % njenega ozemlja. Povprečna nadmorska višina gorovja v Kirgiziji je 2750 m. Najvišje seže na Džengiš Čokusu (7439 m), najnižje pa v Ferganski dolini (394 m). V gorah je okoli 6500 ledenikov. Skoraj 90 % kirgizijskega ozemlja leži več kot 1500 m nad morsko gladino.

V Kirgiziji je veliko rek in potokov, od katerih imajo vsi ledeniški značaj. Jezer je okoli 2000, njihova skupna površina pa znaša 7000 km². Največje med njimi je jezero Isik Kul (vroče jezero), ki je po skorajšnji izsušitvi Aralskega jezera postalo največje vodnato jezero v Srednji Aziji. Večina jezer leži na nadmorski višini med 3000 in 4000 m.

Ker visoka gorovja preprečujejo dotok vlažnega zraka z juga, je podnebje v Kirgiziji izrazito celinsko z lokalnimi odstopanji. Država je na splošno čez leto s soncem dobro obsijana, razen v ozkih in globokih dolinah. Izrazitejše so temperaturne razlike, izhajajoče predvsem iz pestrih reliefnih razmer. Velike razlike so tudi v padavinah; medtem ko jih je v gorah dovolj, da se tvorijo (ohranjajo) ledeniki, jih pade na zahodu države komaj 100 mm. Ti naravni pogoji narekujejo tudi izrabo zemljišča: 7 % je njiv (po podatkih iz leta 1993 je bilo 9000 km² njiv namakanih), 44 % je trajnih pašnikov, 4 % je gozdov in grmičevja, 45 % pa je ostalega, večinoma neplodnega zemljišča.

Najpomembnejši naravni viri so vodna energija ter nahajališča zlata in redkih zemeljskih kovin.

DRŽAVNA UREDITEV

Kirgizija je postala neodvisna od Sovjetske zveze 31. avgusta 1991. Sedaj je unitarna parlamentarna republika. Glavno mesto države je Biškek (Bishkek).

OSNOVNI DEMOGRAFSKI PODATKI

V Kirgiziji je po oceni prebivalstva leta 2013 na 199.951 km² površine živelo 5.663.100 ljudi, povprečna poselitvena gostota pa je znašala 28,32 preb./km².

V Kirgiziji so zastopane naslednje etnične skupine prebivalstva: 71,7 % Kirgizov, 14,3 % Uzbekov, 7,2 % Rusov, 1,1 % Dunganov (etnična skupina kitajskih muslimanov), 0,9 % Ujgurov, 0,9 % Tadžikov, 0,5 % Tatarov in 0,3 % Nemcev (okoli 600).

Po veroizpovedi je 80 % muslimanov, 17 % ruske pravoslavne vere in 3 % drugih.

Kirgizija je v letu 2013 ustvarila 7,226 milijarde USD bruto domačega proizvoda, na prebivalca pa 1263,45 USD.

ODPRAVIMO SE NA POT

Z brniškega letališča smo odpotovali proti Istanbulu in nato naprej do Pekingu (Beijing), kjer se je začela Svi-

lena cesta, dolga več kot 6500 km. Gre za mrežo medsebojno povezanih trgovskih poti Azije z območjem Sredozemlja (Evrope) in Severozahodne Afrike. Po njej so potovali trgovci, misijonarji, popotniki in vojaki.

KITAJSKA

Ko smo v Pekingu zapustili letališko stavbo, je bilo nad mestom videti veliko zamegljenost. Kmalu smo izvedeli, da to ni megla, temveč smog. Že na letališču Ho Ši Minh (Ho Chi Minh) smo se začeli učiti kitajskega čudeža: »v najkrajšem času postoriti čim več«. Ker smo bili pri iskanju prehodov z mednarodnega letališča v prostore za notranji let počasni in negotovi, nam je priskočil na pomoč uslužbenec letališča. Z veliko hitrostjo nas je vodil skozi hodnike in stavbe ter nam pomagal pri prenosu in prevozu prtljage. Pri čekiranju nas je spretno postavil v vrsto, nam pobral potne liste in letalske vozovnice ter se z uslužbenko dogovoril za predčasno oddajo naše prtljage in rezervacijo sedežev

Kaj simbolizira velika pozlačena skleda v letališki stavbi v Pekingu nismo izvedeli

na letalu, ki je bilo namenjeno v Xi'an. Po vsem doživetem je še poudaril: »Da boste bolj sproščeno preživeli čas do vzleta.«

Na letališču je vse potekalo kot po tekočem traku in s skrajno racionalizacijo časa. Plačali smo še petdeset juanov, nakar smo lahko z ročno prtljago mirno odšli na kavo ali čaj. A tudi v tem primeru nas je čakala posebna šola. Pri naročilu piva smo vprašali, ali je ponujeno pivo lokalnega izvora. Natakarkar ni pritrdil, niti zanikal, temveč odgovoril: »Imamo štiri vrste piva, boste poskusili vse?« Seveda, cene so bile visoke, znal je prodajati! Ponudb, ki vzbudijo radovednost, smo bili na Kitajskem na podoben način deležni še večkrat. Tako se je tudi pri naročilu kave odvijalo nekaj podobnega: natakarkar nam je povedal, da kavo pripravljajo s posebnim načinom destilacije in da je to količinsko dvojna kava, čeprav je možno dobiti tudi eno. Angelca je naročila eno kavo z destilacijo; natakarkar je pred njenimi

oči pripravil in ji nalil tri normalno velike skodelice kave. Seveda je bila cena glede na destilacijo temu primerno visoka – plačati je morala 98 juanov (skoraj 10 EUR). Ker je bila kava zelo močna, je spoznala, da se bodo morali pri takšnem naročilu kave združiti najmanj trije.

Ker živi v Pekingu več kot dvajset milijonov ljudi, smo mesto doživljali kot naporno "mravljišče". Vsi so nekam hiteli in se na naša vprašanja skoraj niso odzivali. Iz Pekinga smo nadaljevali let proti Xi'anu, osemmilijskemu mestu, nekdanje zelo pomembni postojanki na Svileni cesti, danes pa predvsem moderni, z neštetimi zgodovinskimi zakladi.

Spet smo se učili racionalizacije časa. Preden se je letalo na pristajalni stezi letališča v Xi'anu ustavilo, je že polovica Kitajcev v letalu vstala s sedežev, vzela prtljago in se postavila v vrsto, s tem pa onemogočila drugi polovici, da se čim hitreje izkrca brez prerivanja. Nato sta v letališki stavbi sledila hitro sprejemanje

Grobnica prvega kitajskega cesarja dinastije Čin (221-206 pr. n. št.) je sedaj parkovno urejen hrib, visok 76 m

prtljage s tekočega traku in tudi njeno oddajanje v prtljažnik avtobusa, kjer jo je šofer v naglici zložil. Vse je šlo zelo hitro, zato se nam je v misli takoj prikrdel pomislek: »Ojoj, a takšno bo naše bivanje na Kitajskem? Naglice smo siti že doma!«

Čeprav je bila po nastanitvi v hotelu ura že skoraj 23.00, smo se v skladu s kitajsko dinamiko napotili v muslimansko mestno četrt, ki je bila kljub pozni uri polna živahnih ljudi, uličnih prodajalcev, odprtih trgovin in uličnih restavracij. V eni izmed njih smo naročili tipično tamkajšnje jed, ki nas je spominjala na fondit. Vse skupaj je potekalo takole: najprej so na mizo prinesli posodo, spodaj ogrevano z blagim ognjem, v drugi posodi vrelo juho, nato nabodala z mesom ter ob njih še sir in zelenjavo, da si je vsak skuhal tisto, kar je sam želel.

Prinesli so tudi pikantne omake in seveda pivo (ki ga na Kitajskem izdatno pijejo). Novi okusi so bili precej

Glineni vojaki so bili skriti v rečnem mulju do leta 1974, ko jih je slučajno odkril kmet

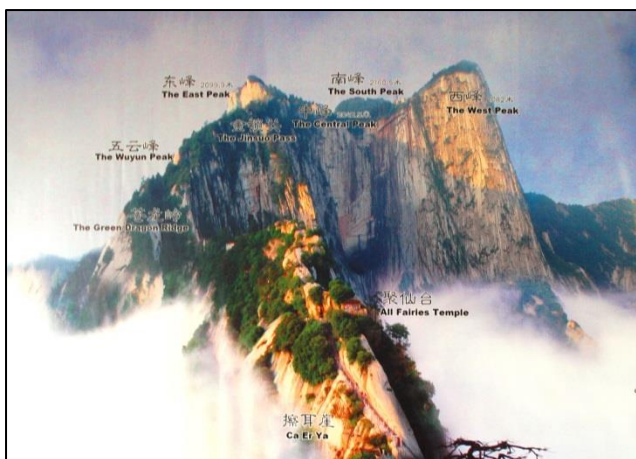
očarljivi, kljub temu pa smo pomislili na morebitne posledice jedi, ki bi jih lahko občutili naslednji dan. Na srečo jih nismo.

Naslednji dan je bila nedelja, zato smo jo namenili kulturi. Najprej smo si ogledali grobnice Čin Ši Huangdija, prvega kitajskega cesarja dinastije Čin, ki je združil kitajski imperij (221–206 pred našim štetjem). Bil je krut vladar, ki si je želel »nebeški mandat«. Že pri trinajstih letih je začel zase graditi grobnico, nato še glinene vojake. Grobnica naj bi bila še vedno nedotaknjena tudi zato, ker je zasutje pomešano z živim srebrom. Njegove zasluge pa so poenotenje pisave in denarja, uvedba sistema mer in uteži, izgradnja 20 m široke ceste, od katere je bil del rezerviran samo za cesarja. Iskal je nesmrtni eliksir z glineno vojsko in vsemi dvorjani, ki so morali ob njegovi smrti z njim v grobnico, saj je računal, da bo cesarstvo vodil še v posmrtnem življenju.

Grobnica je sedaj parkovno urejen hrib, visok 76 m. Glineni vojaki so bili skriti v rečnem mulju do leta 1974, ko jih je slučajno odkril kmet. Sedaj so odkrite in od mulja očiščene vojake, verjetno v naravni velikosti, razstavili na treh prvotnih površinah: na eni je 8000 in na

V Xianu in okolici pred smogom takole zaščitijo dozorevajoče sadje

Hua Shan je najbolj sveta taoistična gora na Kitajskem

drugi 1000 bojevnikov, na tretji pa je konjenica z devetinšestdesetimi vojaki. Vsak obraz vojaka je drugačen, realistično predstavljen in morda odraz resničnega vojaka. Orožje je bilo vojakom odvzeto, zaščiteno, hrani pa se nekje drugje. V omenjenem kompleksu je muzej s slikovnim prikazom izkopavanja te največje arheološke najdbe dvajsetega stoletja in z dvema bronastima kočijama v mini izvedbi, ki sta bili najdeni v okolici cesarske grobnice.

Tudi mesto Xi'an je polno smoga, tako da zamegljenost jemlje čar lepoti in navdušenosti nad urejenostjo parka okoli grobnice cesarja in grobnic glinenih vojakov. Od kitajskega vodiča smo izvedeli, da še vedno odkrivajo nove znamenitosti iz davne kulture.

Iz Xi'ana smo se popoldne odpeljali do najbolj svete taoistične gore na Kitajskem, poimenovane Hua Shan (hua = roža, shan = gora). Gre za gorski masiv, zgrajen iz granitnih kamenin. Ob vznožju gore raste bujno tropsko rastlinje, nad njim pa se razprostirajo prostrane in razčlenjene granitne stene s tremi vrhovi, kar gori daje veličasten videz. Ta videz je toliko lepši, ker je zrak bolj čist – manj je smoga. Do vrhov so v trdo skalo vklesane stopnice ali napete lestve, tam, kjer to ni bilo

Na goro Hau Shan vsak dan roma več tisoč romarjev, tudi ponoči z baterijami

mogoče, pa je pot strmo navzgor opremljena z jekleno žico in železnimi klini, zvrtnimi v skalo. Pot po skrbno zavarovani poti, ob strani zavarovani z močno vrvjo, traja približno pet ur. Vse daje slutiti delavnost, moč, vzajemnost, disciplino in vztrajnost tega naroda. Za del poti so kasneje zgradili še žičnico.

Na goro Hua Shan roma vsak dan več tisoč romarjev, tudi ponoči z baterijami. V večernih in nočnih urah smo visoko na gori doživeli lepoto, prijetno samoto, spokojnost in mir. Za vse to si zaradi množičnega verskega turizma podnevi prikrajšan.

V skorajšnjem večernem mraku se je Angelca začela počasi vzpenjati proti 2099,5 m visokemu vrhu The East Peak (kitajska natančnost). Tik pod vrhom sta Angelco dohitela Katja in Matjaž, tako da so bili trije Slovenci na enem vrhu, in to ravno v času, ko se je še dalo ujeti trenutke sončnega zahoda. Nekako v istem

Angelca visoko na terasi pred zelo prepadnimi stenami gore Hau Shan

času sta se Marko in Ivan povzpela na najvišji vrh gore Hua Shan, to je na The South Peak, visok 2160,5 m (tudi tu gre za kitajsko natančnost).

Ko je Angelca prišla do trdno zidane stavbe na strmem grebenu, je vračanje z vrha The East Peak opisala takole: »Zaradi teme sem si pot ob sestopanju osvetljevala s čelno svetilko, saj je bil pod mano na vsakem koraku prepad, a vklesane stopnice in vrvi so bile trdne. Previdno sem morala hoditi vse do planinskega doma na grebenu, v prevodu poimenovanega "Hotel s prepadnimi stenami s treh strani".«

Ko smo se vsi vrnili, nam je po močnem potenju in naporu ob tropskih temperaturah zelo prijalo pivo. Sledila je tudi večerja za naše prazne želodce. Uživali smo v najboljši hrani na Kitajskem, poimenovani lagman. Ta jed je sestavljena iz zelenjave, malo svinjskega mesa, začimb in znamenitih nudlov.

Vode za umivanje ni bilo, zato smo si pot pobrisali z osvežilnimi robci. Spali smo na trdih skupnih ležiščih, a

so bila zaradi utrujenosti kot mehka kraljevska postelja. Niti smrčanje nekaterih Kitajcev v naši bližini nas ni motilo.

Za jasnejši pogled na vzhajajoče sonce smo ležišča zapustili že navsezgodaj in ga tudi ujeli, kmalu zatem pa je jasnino zakrila meglica. Malo za nami so se na ploščadi pred "hotelom" začeli prebujati romarji, ki so noč prespali v spalnih vrečah ali malih šotorčkih, ki so jih prinesli s seboj. Opazili smo jutranje lulanje po kamnitih stopnicah in čez steno, zato je bilo na več mestih zaznati vonj po urinu. Tolažili smo se, da bo tropski dež vse očistil, kajti vode na gori ni.

Sicer so Kitajci zelo čisti, a ne na javnih mestih. Tam pljuvajo, urinirajo in odmetavajo papirčke. S praktičnih razlogov imajo majhni otroci na ritki preklane hlačke, da lahko lulajo in kakajo, ne da bi zmočili oblačila – so brez pleničk. Imajo pa zelo dobro organizirano čistilno službo, tako na sveti gori Hua Shan kot v vaseh in mestih. Od kitajskega vodiča smo izvedeli, da Kitajci po Kitajski veliko potujejo. V tuje dežele gredo le redki, saj jih večina nima potnega lista, če ga že imajo, pa

Po nekaj urnem vzponu sem dospel do najvišjega 2160,5 m visokega vrha gore Hau Shan, to je The South peak

morajo zanj odšteti okoli 5000 EUR. Pred izdajo potnega lista natančno preverijo preteklost prosilca in njegove sorodnike.

S svete gore Hua Shan smo se vrnil v Xi'an, ki se je pred devetnajstim stoletjem imenoval Chan Gan – večno mesto, zibelka kitajske civilizacije. Na eni strani obdaja mesto gorovje Čin Hang, na drugi strani pa reka Lian. Xi'an je univerzitetno mesto s trinajstimi univerzami. Od prvotnega 20 km dolgega obzidja je sedaj vidnega le 13 km. V mestu smo si najprej ogledali arheološki muzej in se nato povzpeli na sedemnadstropno pagodo, zgrajeno leta 450. Na željo budističnega meniha, ki je iz Indije prinesel svete spise in širil budizem, je pagodo zgradil tedanji cesar. Odpravili smo se še na krajši ogled ene izmed največjih mošej v mestu, zgrajene v petnajstem stoletju, kjer stoji mina-

V mestu Xian smo se povzpeli na sedemnadstropno pagodo, zgrajeno leta 450

ret v obliki pagode. Izvedeli smo, da se v njem vsak teden zbere okrog 1000 vernikov.

Večer smo preživel na osrednjem mestnem trgu, kamor so po dvanajsturnem delovniku prihajale družine z otroki. Ti so tekali pod vodometi, da so bili premočeni do kože, v vetru so spuščali papirnate zmaje in se igrali z vsemi mogočimi igračkami.

Od leta 2003 lahko imajo kitajske družine le enega otroka. V primeru, da se preselijo na območje prevladujočih nacionalnih manjšin ali v izolirane industrijske kraje, jim je tam dovoljeno imeti dva otroka, za tretjega pa morajo plačati kazen v višini 300–1000 EUR, odvisno od službenega položaja. Sicer pa je najhujša kazen izguba službe. Na Kitajskem obstaja tudi tretja vrsta otrok: nedovoljeni oziroma neregistrirani otroci, ki so brez imena in brez pravic. Z dobro povezavo s Kitajci, ki živijo po svetu, nekaj otrok pridobi pravico na ime v tujini umrlega Kitajca – zato praviloma noben Kitajec v tujini uradno ne umre. S prevzemom tako pridobljenega imena otrok pridobi vse državljske pravice.

Pozno zvečer smo odšli na vlak za Lanzhou. Zaradi naše neizkušenosti je bilo priti pravočasno na vlak poseb-

Zaradi smoga je bil pogled iz pagode zamegljen

Vodomet v Xianu je v večernih urah prav mikaven

na umetnost. Velike množice potnikov, skozi katere smo se morali dobesedno s komolci ter vso prtljago na hrbtu in v rokah preriniti do rentgena ter nato naprej po stopnicah do ustreznega perona, so bile za nas nekaj povsem novega, novega tudi zato, ker nosači prtljage niso smeli na železniško postajo. Pa vendar smo zadnjih pet minut ujeli pravi spalnik, v katerem je bilo v treh nadstropjih osemindvajset ležišč, v posameznem prostoru s predelno steno pa šest. Vse je bilo zelo čisto, tudi umivalnica in sanitarije. Ko je mladi Kitajec opazil, da bo morala Angelca glede na rezervacijo splezati na zgornjo posteljo, ji je vljudno odstopil spodnje ležišče. Njegova prijaznost jo je močno presenetila, saj smo v dveh velemestih, Pekingu in Xia'nu, doživljali izrazito ignoranco tujih turistov.

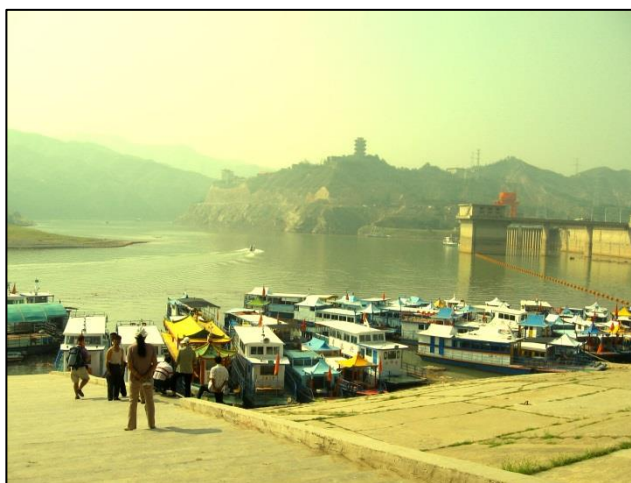
Med vožnjo smo se na vlaku zapletli v pogovor s trinajstletno osnovnošolko, ki nam je povedala, da zjutraj vstaja ob 6. uri, da lahko pred odhodom od doma vse uredi, domov pa se vrne šele ob 21. uri. Nič ni tarnala nad obremenjenostjo v šoli, le veliko nas je spraševala, saj je ugotovila, da ima izvrstno priložnost za vajo angleščine in pridobivanje informacij.

Izvedeli smo, da pouk v osnovni šoli traja devet let (6 +

Žlikrofe iz kvašenega testa, napolnjene z zelenjavo in malimi koščki mesa, smo si na Kitajskem večkrat privoščili

3), vendar ta otrokom na zakotnem podeželju in v goratih predelih ni dostopna. Šola je brezplačna in vanjo vstopajo otroci, ki so stari sedem let. Pouk poteka po vsej državi v kitajščini – mandarinski jezik. Jezika manjšin ne upoštevajo. Angleščino se začnejo učiti po desetem letu. Ker močno primanjkuje učiteljev angleščine, za ta predmet zaposlujejo tudi tuje učitelje, ki na mesec prejemajo plačo v višini 400 EUR, domači učitelji pa pol manj. Sicer pa na podeželju možnosti učenja angleščine ni. Srednja šola traja tri leta in ni brezplačna, za šolnino je treba plačati 3000 juanov (približno 300 EUR). Za univerzo so sprejemni izpiti, šolnina pa znaša 6000–10000 juanov (600–1000 EUR). Pot vlaka, s katerim smo se vozili proti mestu Lanzhou, je tekla mirno in rahlo zibajoče, kar nas je za več ur prijetno uspavalo. Po dokaj dobro prespani noči je bilo na vrsti jutranje umivanje, ki je potekalo bolj po "mačje", medtem ko so se Kitajci v umivalnici na vlaku

Po prihodu v Liv Džasu smo se vkrcali na ladjico in odpljuli po zelo umazanem rokavu Rumene reke

skrbno umili. Sledil je zajtrk na vlaku: mešanica začimb z rezanci, ki smo jih zalili z vrelo vodo iz posebnega bojlerja. Nekateri so rezancem dodali čaj ali instant kavo. Ko smo prispeli na železniško postajo v mestu Lanzhou, je bil peron kljub množici veliko bolj prehodan kot tisti v Xi'anu.

Lanzhou s 3,616.163 prebivalci leta 2010 in z lego na nadmorski višini okoli 1000 m je bil nekoč najbolj onesnaženo mesto na Kitajskem, ob našem prihodu pa se je že videla jasnina neba. Z malim avtobusom smo se takoj odpeljali proti znameniti Rumeni reki. Med potjo smo si privoščili še en zajtrk z značilnimi žlikrofi, ki jih naredijo iz kvašenega testa ter napolnijo z zelenjavo in malimi koščki mesa, prodajajo pa v malih lokalih ob glavni cesti. Med vožnjo smo zjutraj na več mestih opazili ljudi, ki so telovadili po vzoru Tai Chi.

Javne sanitarije so bile povsod na »štrbunk« ali pa urejene v obliki »tekočega traku«, torej en WC za drugim, ograjen s treh strani – če greš na potrebo v zadnjega,

greš mimo vseh drugih, ki se ne morejo skriti pred tvojim pogledom. Za splakovanje je treba potegniti vodo v zadnjem WC-ju, ki s tem izpere tudi vse ostale WC-je. V teh javnih WC-jih ni čistoče. Tudi to je bil za nas kulturni šok.

Med vožnjo smo opazovali številne novogradnje blokov in stolpnic. Nastajajo nova naselja, nova mestna središča in nove ulice, medtem ko stare stavbe vse bolj izginjaj s površja zemlje. Koliko stare arhitekture, spomenikov in kulturne dediščine so s to gradbeno evforijo uničili, lahko samo ugibamo.

Na nadaljnji poti smo se ustavili v Liv Džašu, kjer smo se vkrcali na ladjico in odpluli po zelo umazanem roka-vu Rumene reke. S 5464 km dolžine je ta reka druga najdaljša reka na Kitajskem, daljša je le Jangce. Rumena reka izvira na višini 4800 m. Na delu, po katerem smo pluli, je njena globina znašala 8–20 m, sicer pa pozimi v tem delu ni plovna. In prav v spodnjem delu Rumene reke se je med letoma 1600 in 1500 pred na-

Ko smo pripluli do strme skalnate obale, smo vstopili v stranski kanjon, kjer smo si ogledali budistične jame Bingling

šim štetjem razvila kitajska civilizacija.

Ko smo zapluli v glavni tok, je bila tam Rumena reka čistejša, le polna puhlice in mulja. Okolica je bila izredno lepa, ob reki so bile zlasti izjemne skalne strukture gorovja Čin Ling. Zaradi globoke zajede v skalnato gorovje, izoblikovano po Rumeni reki, smo naleteli na redka mala naselja in obdelane terase. Kjer je le bilo možno, so se pasli drobnica, govedo in tudi kamele.

Pripluli smo do strme skalnate obale, kjer smo vstopili v stranski kanjon. V njem smo si ogledali budistične jame Bingling Si iz tretjega stoletja pred našim štetjem, ki so jih do devetega stoletja našega štetja dograjevali in nato nanje za 300 let pozabili. Jame so zgrajene v treh nivojih; zaradi izgradnje jezusa je spodnji nivo poplavila Rumena reka. Ker do teh budističnih jam ni mogoče priti drugače kot s plovnim objektom, se je ta kulturna dediščina ohranila. Zaradi budističnih oltarjev, slikarij in kipov je vsaka jama vredna ogleda. Tako

Ko smo si ogledali budistične jame, smo se nekaj kilometrov naprej odpeljali v zavoj Rumene reke, ki je bil sorazmerno čist

srednji kot zgornji nivo jam in njihovo okolico Kitajci sedaj dobro vzdržujejo.

Po ogledu jam smo se nekaj kilometrov naprej zapeljali v zavoj reke, ki je bil sorazmerno čist. Po ne preveč udobni strmini smo se spustili do rečne obale in veselo zaplavali v prijetno hladni vodi. Da nismo plezali po visoki strmini navzgor, so po nas prišli z motornim čolnom, s katerim smo se odpeljali do ne preveč oddaljene male restavracije, kjer smo si za kosilo privoščili rečne ribe. Ker nas je tega dne čakala še dolga vožnja do Tibetancev, smo takoj po kosilu zapluli proti Liv Džašu.

Med vožnjo do prejšnjega izhodišča smo v pogovoru s kitajskim vodičem, ki je bil po rodu Ujgur, izvedeli veliko novega in zanimivega. Povedal nam je, da je lastnica vseh zemljišč država Kitajska in da kmetje dobijo v upravljanje okoli 20 ha zemljišča – kolikor dobro gospodarijo, toliko imajo. Povsod smo videli skrbno obdelano zemljo, saj naj bi med ljudmi vladala posebna miselnost: »Če imamo mi, potem bom imel tudi jaz.« Iz tega razloga si pri obdelavi polj med seboj precej pomagajo. Res je bilo povsod videti sodelovanje med ljudmi, kooperativnost, timsko delo in kolektivno zavzemanje za skupno dobro. To ni stvar ali rezultat kitaj-

Po ne preveč udobni strmini smo se spustili do rečne obale in veselo zaplavali v prijetni hladni vodi

Xiane, kamor smo prispeli po adrenalinski vožnji, leži na nadmorski višini okrog 3000 m

skega komunizma, ta usmerjenost je oblikovala kitajskega človeka že veliko prej. Včasih se njihovo naprezanje stopnjuje do tako imenovane »robotizacije«, ko si ljudje, ne glede na plačilo, ob popolni poslušnosti do skrajnosti prizadevajo za izpeljavo zastavljenega projekta. Na drugi strani pa nastaja grozljiv prepad med peščico bogatih in množico revnih ljudi. Sicer Kitajci pravijo, da pri njih srednjega sloja ni, so le bogati, revni in še bolj revni.

Iz Liv Džaša nas je do Tibetancev v mestu Xiahe, ki leži na višini okoli 3000 m, čakala večurna vožnja z avtobusom, večinoma po z rastlinjem poraslem gorovju. Tudi ta vožnja od kraja do kraja nam je dala veliko sporočil. Cestnina je bila pogosta, tudi prometa, tovornjakov, avtobusov in osebnih avtomobilov, je bilo na obeh pasovih ceste veliko, a pomembno manj kot v nekaterih drugih, gosteje naseljenih področjih. V mestih, kjer zaračunavajo visoke kazni za prometne prekrške, je bilo videti red v prometu, medtem ko v manjših mestih in na podeželju ne veljajo nobena prometna pravila, ne semafor, ne pešci, ne hitrost. Čeprav so

Pročelje budističnega samostana v Xianu

ceste zelo dobro zgrajene, smo na njej doživljali pravi kaos: zvečer neosvetljene tovornjake, kolesarje, vprege, pešce, ki so se sprehajali po sredini ceste, vmes pa voznike, ki so dajali vtis, da so šele sedli za volan (za šoferski izpit naj bi se na Kitajskem pripravljali eno leto, a ga je možno tudi kupiti). Naš šofer se nam je v tej prometni zmešnjavi kar zasmilil, vendar nas je do prijetnega tibetanskega hotela v mestu Xiahe v pozni nočni uri pripeljal srečno in brez nezgod. Po tej večernoma nočni vožnji smo lažje razumeli, zakaj tujci na Kitajskem ne smejo voziti avta.

Xiahe, kamor smo prispeli po tako rekoč adrenalinski vožnji, je poznan po budističnih samostanih in kot romarsko središče budistov. Kitajska je sicer uradno ateistična država, a religioznost je vidna na vsakem koraku. Ko smo se vozili skozi mesta in vasi z večinskimi muslimanskimi Kitajci – Hui, smo videli moške s čepi-

Skupinska slika z mladim Pančen Lamo

cami na glavi in v oblačilih, ki so poudarjala muslimansko versko pripadnost. Ženske so bile v rutah, redke tudi razkrite. Mladi pa so bili oblečeni »po evropsko«, v kavbojkah, mikicah in vsem, kar spada zraven. Po oblekah jih ni mogoče razločiti od evropske mladine.

Na področju, kjer živijo Tibetanci, je pogosto mogoče videti budistične menihe in značilno tibetansko nošo tako meščanov kot turistov – romarjev. Ne samo ti, tudi restavracije odražajo versko pripadnost. Sicer pa država zelo pazi, da verske institucije ne dobijo prevelike moči, zato ne dovolijo verskih šol, razen univerze pri budistih. Kjer koli smo bili in kogar koli smo vprašali, ali veruje v posmrtno življenje, skoraj vedno smo dobili enak odgovor – da.

Spanje v tibetanskem hotelu v mestu Xiahe, ki ima licenco, da lahko sprejema tujce, je bilo dobro, zrak pa čist in prijetno svež. Že zjutraj smo se posvetili Labelengu, največjemu budističnemu kompleksu lamaističnih samostanov izven Tibeta.

Tibetanci so se na to takrat še neposeljeno ozemlje naselili v letu 1706. Kmalu so zgradili več samostanov, v katerih je bivalo okoli 4000 budističnih menihov.

Leta 1920 so upravljanje samostanov prevzeli kitajski muslimani – Hui, predvsem iz razloga, ker je Xiahe zaradi številnih romarjev in njihovih darov užival ekonomsko blaginjo. Ko so ob tem posegu Huiev budistični menihi odšli, je dotok denarja in drugih dobrin usahnil. Ker se muslimanom ni več splačalo upravljati samostanov, so tudi ti odšli. Ker ni bilo več druge vselitve, so bili samostani prazni dvajset let. Koliko je to območje prizadela kasnejša kitajska kulturna revolucija, nismo izvedeli.

Xiahe z nekaj več kot 40.000 prebivalci in lepo obnovljenim samostanskim kompleksom, v katerem živi okoli 1000 budističnih menihov in 80 nun, postaja vse pomembnejše turistično in romarsko mesto. Država daje za obnovo tudi denar, menihi pa prejemajo minimalno plačo.

Bivalna soba budistične nune je majhna in preprosta

V okviru samostanov deluje šest fakultet: študij ezoterike in budizma traja enajst let, študij tibetanskega zdravilstva petnajst let ter študij za dve teološki vedi, petje in umetnost, pet let. Vpis na eno izmed fakultet je dovoljen tistim, ki so končali srednjo šolo in so stari osemnajst let. Xiahe je znan tudi po tibetanskem praznovanju novega leta v februarju in marcu, ki ga praznujejo štiri tedne. Xiahe tedaj gosti okoli 5000 Tibetancev.

Tudi ob našem prihodu v samostanski kompleks je bilo v njem veliko romarjev. Ko so vrteli molilne bobne, smo se za krajši čas pridružili molitvi menihov, nakar smo se srečali in celo rokovali z dokaj mladim Pančen Lamo, s katerim smo se za spomin še slikali. Obiskali smo tudi nune, ki so nam pokazale svoje zelo skromne bivanjske prostore in celice. Med njimi smo začutili prijaznost in toplino, pravo tibetansko in budistično vzdušje.

Po ogledu samostanskega kompleksa smo se povzpeli na okoli 500 m višji hrib, kjer je "nebeško pokopališče"

Zanimiva je bila zaupna pripoved lastnika male trgovine. Povedal nam je, da je že sedemkrat brez potnega lista potoval skozi Tibet v Indijo. Hodil naj bi po poteh in višavah, ki niso v dosegu vojske in policije. Poudaril je, da je vsako tako potovanje tvegano. Zaupal nam je tudi, da za naslednje leto ponovno načrtuje potovanje, kar nakazuje veliko povezanost nekaterih skupin ljudi, ki pri organiziranju poti zmorejo »nemo goče«.

Popoldne istega dne smo se povzpeli na okoli 500 m višji hrib, kjer je »nebeško pokopališče«. Do tja nas je vodila komaj vidna stezica. Vzpenjali smo se skozi redko gozd s starimi mogočnimi drevesi, ki so nam poleg gob, cvetja in zanimive podrasti še dodatno polepšali dokaj naporen vzpon. Na vrhu so bile molilne zastavice in zraven nekakšen delno naraven in z betonom razširjen kamen za razkosanje človeških trupel, ki so jih prepuščali ujedam. Ptice ujede, navajene ljudi, so spremljale tudi nas. Nadaljnja pot nas je vodila po grebenu do naslednjega nekoliko višjega vrha nad vzhodnim delom pogorja, pod katerim je globoko spodaj ležalo mesto. Izjemno smo uživali v lepem raz-

Blizu nas so bile molilne zastavice in z betonom razširjen kamen za razkosanje človeških trupel, ki so jih prepuščali ujedam

Na te svete gore je vzpon tujcem prepovedan

gledu na svete gore, na katere je tujcem vzpon prepovedan. Tam, kjer smo hodili, so vidne razvaline, najverjetneje kakšnega manjšega samostana in dveh stup. Ker na tem področju ne pasejo drobnice, je visokogorsko rastlinje izjemno bujno, trate pa mehke.

Še pred mrakom smo se vrnili v Xiahe, kjer so nam v mali tibetanski restavraciji za večerjo postregli značilno hrano tega področja, Momo, sestavljeno iz nekakšnih tibetanskih žlikrofov, napolnjenih z ovčetino, in zelenjavo v juhi.

To je kraj prijaznih in umirjenih ljudi, zato bi bilo prijetno ostati med njimi več dni, a smo glede na vnaprej načrtovani program že zjutraj nadaljevali z vožnjo proti mestu Lanzhou.

Med potjo proti mestu Lanzhou smo si v enem izmed krajev z večinskim muslimanskim prebivalstvom (Hui) nabavili nekaj sadja. Ker smo se že naučili malo barantati, je Marko znižal ceno sadja za en juan, vendar ga je nato podaril otroku, ki je stal ob stojnici. Sicer zelo hladni, odmaknjeni in zadržani ljudje so v tistem trenutku vendarle pokazali svoja čustva. Marka so trepljali po rami, se mu smehljali in nekaj govorili, sicer pa smo večinoma doživljali odnos »kot da nas ni«, saj nas

V eni zmed vasi smo si ogledali mlačev žita z mlatilnicami

nihče ni niti pogledal. Kitajci do tujcev izkazujejo nekakšno vzvišenost.

Cesta, po kateri smo se vozili, je bila dobro grajena, novejša gradnja, ob cesti pa je bilo veliko cvetja. V eni izmed vasi smo si ogledali mlačev žita z mlatilnicami, kakršne smo nekoliko starejši poznali iz svojega otroštva. Za mlačev sta bila pripravljena tudi gorčica in lan. Mlačev je istočasno opravljala vsa mala vas. Hišna vrata imajo table z imenom vasi ali ulice in priimkom družine. Polja ob cesti so skrbno obdelana, poleg žita gojijo tudi grah, bob, krompir in koruzo.

Na območju, kjer smo bili, so večinsko poseljeni kitajski muslimani – Hui, ki ne skrivajo svoje verske pripadnosti. Veliko je mošej, starejše imajo tudi značaj muzeja. Čeprav se v mošejah izvajajo verski obredi, država zahteva, da so dostopne vsem, zato smo si tudi mi nekatere ogledali. Njihova posebnost je, da se mujezini z glasno molitvijo ne smejo oglašati iz minar

V Linxiju je bilo nekoč okoli 1700 mošej, a žal jih je nadomestila evforija novozgrajenih stolpnic in blokov

retov. Sicer pa smo izvedeli, da naj bi na Kitajskem živelo petnajst milijonov Huiev.

Na tem območju so tudi manjša mesta z drugimi manjšinami. Manjšine dang ši ang, katerih predniki so Mongoli, naj bi bilo okoli 5,000.000, manjšine Bao an pa okoli 11.000, a njihovi kraji ne izražajo več njihove identitete, saj živijo v novih središčih, blokih in stolpnicah, ki dajejo velemestni vtis.

Pot do mesta Linxija, enega izmed večjih mest na tem območju, smo nadaljevali po čudoviti hriboviti pokrajini z lepim razgledom. Mesto, v katerega smo prispeli, leži na višini okrog 2000 m. Poleti je tu temperatura okoli 20 °C, medtem ko naj bi pozimi padla celo do -30 °C.

V Linxiju je bilo nekdanj okoli 1700 mošej, a žal je mesto že izgubilo prvotno arhitekturo, ki jo je nadomestila evforija novozgrajenih stolpnic in blokov. Sicer pa na griču še vedno ohranjajo taoistični tempelj s samostanom iz štirinajstega stoletja. Tempelj in samostan imata le oskrbnika, medtem ko v njem živita le dva me-

niha. Morda je bil eden izmed njiju sedeči gospod z značilno taoistično pričesko, lasmi, spetimi v figo. Ko smo se mu približali, nas je gledal povsem apatično in ni kazal volje za komunikacijo.

Po vrnitvi v Lanzhou smo šli ponovno v boj za »osvojitve spalnika«, ki je bil namenjen v Jiayuguan. A tu je bila gneča veliko manjša kot v Xi'anu in so se ljudje manj prerivali, zato nam komolcev za utiranje poti do vlaka s spalniki ni bilo treba uporabiti. Tudi na tej progi je vozil vlak skoraj brez tresljajev, kot da bi drseli po vodi, zato smo dobro spali. Jiayuguan, kamor smo prispeli po celonočni vožnji, je leta 2010 štel 231.853 prebivalcev. Mesto s poletno temperaturo do 34 °C in z zimsko temperaturo do 0 °C ima pogoste peščene viharje, saj stoji na robu puščave Gobi.

Kmalu po prihodu smo zagledali kitajski zid, ki je v tem delu dobro ohranjen oziroma obnovljen. Glede na dolžino bi kitajski zid Slovenijo obkrožil petkrat. Čini so veliki kitajski zid, ki je star 2200 let in dolg 2250 km, gradili s trumami prisilnih delavcev. Najprej je bil zgra-

Po dobro ohranjenem oziroma obnovljenem kitajskem zidu na robu puščave Gobi smo se nekoliko sprehodili

jen iz zbite prsti in ilovice, kamne, opeko in malto so dodali kasneje. Mogočnost tega gradbenega podviga nakazuje, kako nujna se je zdela Kitajcem obramba pred roparskimi plemeni s severa, ki so izkoriščala kitajsko nezaščitenost in premožnost ter ji povzročila velike izgube in opustošenja. Kitajski zid je imel pri vsem tem tudi simbolni pomen moči, sedaj pa predstavlja turistično privlačnost za trume ljudi z vsega sveta.

Po delu kitajskega zidu, kjer ni porušen, smo se sprehodili do njegovega najvišjega dela. Sicer pa je v nadaljevanju proti zahodu po krušljivih vrhovih vidna le sled nekdanje gradbene mojstrovine. Severno od zidu smo videli puščavo Gobi, na drugi stani pa s snegom pobeljene vrhove v gorskem masivu Qilian Shan, katerega najvišji vrh meri 5547 m in ima isto ime kot gorovje.

Puščava Gobi, ki smo jo opazovali z južne strani, meri 1,295.000 km² in je peta največja puščava na svetu.

Da bi bolje doživeli to pokrajino, smo se z gornjega dela kitajskega zidu napatili po komaj vidni stezici prek manjših vrhov

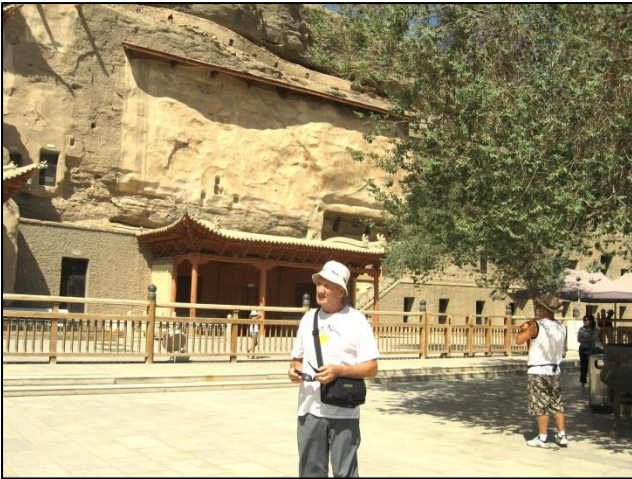
Leži na nadmorski višini 900–1520 m, kar prispeva k nizkim temperaturam, zato je to hladna puščava z zmrzaljo, občasno tudi s snegom. Po dolgih zimskih temperaturah, ki se spustijo do –40 °C, dosežejo letne temperature tudi +50 °C. Padavin je približno 194 mm na leto in so rezultat nalivov. Sicer pa puščava Gobi leži v Mongoliji in na Kitajskem.

Da bi bolje doživeli to pokrajino, smo se z zgornjega dela kitajskega zidu z obrambnim stolpom napatili po komaj vidni stezici prek manjših vrhov do razglednih stolpov v obliki malih pagod, od koder smo se spustili do urejenega parka ob hudourniškem potoku. V bližini smo vstopili še v zadnjo trdnjavo iz štirinajstega stoletja, ki je predstavljala nekoč močno vojaško utrdbo s 400 vojaki. Tudi ostanki mestnega obzidja Jiayuguana, ki so ga gradili 168 let, vse od začetka štirinajstega stoletja, so povezani z veličastnim kitajskim zidom.

Služenje vojske je za Kitajce obvezno tako za moške kot ženske in traja dve leti. Ni pa obvezno za narodne manjšine. Kitajskega prebivalstva je že krepko čez 1,3 milijarde. Znotraj te milijarde je 8 % manjšin, med katerimi so najštevilnejši Hui in Ujguri, manj je Madžurov

Da bi doživeli sončni zahod nad sipinami, smo se najprej do njih podali na kamelah, nato pa splezali po sipkem pesku navzgor

Obiskali smo največji budistični muzej budistične umetnosti nasploh, to je jame Mogao Ku

in Tibetancev, še manj pa Kazakov. Poleg teh je še enainpetdeset drugih manjšin, ki pa so maloštevilne. A naše potovanje po Kitajski je porušilo to uradno delitev. Menimo, da je manjšinskega prebivalstva veliko več.

Pot smo nadaljevali proti največjim sipinam na robu puščave Gobi. Nadmorska višina najvišje sipine je 1720 m, turistično naselje pod njo pa je na višini okoli 1000 m. Da bi doživeli sončni zahod nad sipinami, smo se najprej do njih podali na kamelah, nato pa splezali po sipekem pesku navzgor, kar se je izkazalo za velik napor. Z Angelco sva izbrala strmo stran sipine, na katero je bila prislonjena lestev, saj bi bil vzpon brez nje ne-mogoč. Ko sva prišla na sipino, sva se po robovih sipin malo sprehodila, kar je bilo zaradi drsečega peska zelo zabavno. In ne samo to, še lepše je bilo doživeti zahajajoče sonce, ko so nad temnejšimi dolinami sipin obsijani zgornji robovi žare-

Vožnja v spalnih vagonih vlaka je bila prijetna

li čez pojemajočo skrivnostno svetlobo do teme. Ob nočnem spuščanju s sipine sem ugotovil, da me je pri jahanju kamele na zadnjici skoraj do krvi ranil trd predmet, kar me je pri sedenju motilo še nekaj časa.

Spomnil sem se, da za jahanje nisem dobil kamele, ki mi je bila s številko dodeljena, temveč drugo. Šele kasneje sem se spraševal zakaj, namenoma ali slučajno. Po spustu smo sredi sipin obiskali še jezero v obliki polmeseca z lepo ohranjeno pagodo ob njegovem bregu.

Vznožje sipin je že povsem komercialno turistično središče. Človek si tukaj lahko privoščiti let nad puščavo z motornim zmajem, se vozi po peščinah s posebnim skuterjem ali med sipinami z električnim »avtobusom«, z vrha sipin pa lahko drsi na gumijastih zračnicah z varnostnim pasom, pa tudi z enostavnejšo drsalno desko. Kitajskih turistov je bilo v tem direndaju veliko in vsi so si pred vzponom na sipine nadeli visoke zaščitne škornje iz blaga – mi si jih nismo, sicer pa smo bili edini tuji.

Zvečer smo se z avtobusom odpeljali do oaze v puščavi Gobi, poimenovane Dunhuang, ki ima 45.000 prebivalcev ter je bila stičišče treh svilenih cest in tudi središče osrednje azijske kulture. Tu smo ostali do poznega večera, ko smo obiskali eno izmed živahnih uličnih restavracij.

Po izstopu iz vlaka v mestu Urumoqi smo se odpeljali do jezera Tjan Chi, ki leži v osrčju gore Tjan Shan

Naslednji dan smo namenili starodavni kulturni dediščini. Obiskali smo največji muzej budistične umetnosti nasploh, to je jame Mogao (Mogao Ku), ki so jih klesali, slikali in v njih postavljali Bude vse od četrtega stoletja dalje. Pod Unescovo zaščito je 492 budističnih jam, v katerih je več kot 4000 kipov Bud. Največji Buda je visok 35 m, ležeči z dvaintridesetimi učenci pa 15 m. Na ogled turistom je le nekaj jam. Leta 1900 so v jami odkrili tudi svete spise, od katerih jih je eden izmed budističnih menihov kar tri četrt prodal angleškemu in francoskemu raziskovalcu – vsakemu nekaj.

Poznopoldanski čas smo preživeli v Dunhuangu, slikovitem in živahnem mestu z veliko trgovinami, v katerih so na voljo starine in tudi najmodernejša tehnika. Nekaj po polnoči smo se vkrcali na vlak za Urumoqi (v

prevodu »lepi pašniki«). Vožnja do tja je trajala vse do poldneva naslednjega dne.

Urumoqi je imel po popisu prebivalstva leta 2010 2,988.715 prebivalcev, z urbaniziranim delom predmestja pa 3,030.000. Ima osem univerz z inštituti, od tega dve medicinski – ena je samo za raziskovanje raka. Podobno kot v drugih mestih tudi tu prevladujejo večnadstropni bloki in stolpnice. Sicer pa je Urumoqi glavno mesto ujgurske avtonomne regije Xinjiang in največje mesto v zahodnem delu Kitajske. Zaradi največje oddaljenosti od katerega koli morja na svetu, ki znaša približno 2500 km, je mesto Urumoqi vpisano v Guinnessovo knjigo rekordov, hkrati pa je tudi največje mesto v evrazijski napol nedostopni celini.

Po kratkem ogledu mesta Urumoqi smo se odpeljali proti osrčju gore Tjan Shan, natančneje do jezera Tjan Či (nebeško jezero), ki leži na 1950 m nadmorske višine. Ko smo prispeli tja, so se nam v ozadju pokazali pettisočaki, okrog jezera in na bližnjih vrhovih pa pagode. Okrog jezera je speljana pešpot, ki je ponekod vklesana tudi v skale.

Zaradi izredno ugodnih klimatskih razmer je Turpan poznan po pridelavi grozdja

Ne samo mi, na prevoz z ladjicami je čakalo tudi veliko kitajskih turistov. Čeprav je bila pred vhomom na ladjice velika pokrita paluba, redarji v njeno senco niso pustili nikogar, kar smo izkusili na lastni koži.

Ko smo končno prišli na ladjico, smo se popeljali na drugo stran jezera. Samo zato, ker je ladjica pristala, je cena plovbe znašala 70 juanov. Če bi se peljali v obe strani brez pristanka, bi bila cena 35 juanov. Logike njihovega sistema nismo povsem razumeli. Do pastirskega naselja z jurtami, namenjenimi za prenočevanje tujcev, smo se od polovice jezera odpravili peš. Ker so se kitajski turisti v večini že vrnili v dolino, je naša hoja potekala v prijetni tišini, videli smo le redke in utrujene gornike, ki so prihajali z visokih zasneženih gora. Tišina je vladala tudi okrog jurt, tako da smo bili najverjetneje sami. Spanje v spalnih vrečah in na trdih tleh jurt je bilo neudobno. Noč je bila mrzla in kljub spalnim vrečam za

Simbol Turpana je Eminova mošeja s 44 m visokim minaretom z izjemno arhitekturo iz leta 1770

do $-10\text{ }^{\circ}\text{C}$ nas je zeblo, verjetno tudi zato, ker je veter pihal skozi kratke ponjave in špranje, kar je v jurti ozračje ohlajevalo. Zaradi prezeblosti smo ob svitu zlahka vstali za sestop z višinske planšarije.

Pot smo nadaljevali pod plamenečimi gorami, ki zaradi barve ob sončnem zahodu zažarijo rdeče. Ta naravni fenomen je zajet v knjigi »Potovanje na zahod«, ki obravnava razmere na robu veličastne puščave Taklaman – po Turpanski kotlini do najnižje točke na svetu, kjer je globoka rodovitna oaza Turpan, ki slovi po vinogradih in sadovnjakih.

V Turpan, ki je ob popisu prebivalstva leta 2010 imel 231.297 prebivalcev, smo prispeli po več kilometrov dolgi avtobusni vožnji po suhi kamniti dolini, kjer smo med drugim opazovali polja za črpanje nafte. Turpan je staro mesto, ki ga še ni povsem pokvarila kitajska gradnja blokov in stolpnic. Imeli smo srečo, saj smo prispeli ravno na festival grozdja. Prijazni domačini so nas povabili na dvorišča, kjer smo se sladkali z velikimi sladkimi grozdi in slaščicami. Ponujenega denarja niso sprejeli. Tukaj živi veliko družin, ki z obleko izkazujejo pripadnost muslimanski veri. Sicer pa je bil po uradni statistiki iz leta 2000 narodnostni delež v celotnem številu prebivalstva Turpana naslednji: 70,38 % Ujgurov, 1,95 % Hanov in 7,34 % Huiev, poleg teh pa še enajst drugih narodnosti, od katerih nobena ne dosega 0,5 %.

Zaradi izjemno ugodnih klimatskih razmer je Turpan znan po pridelavi grozdja. Večino grozdja posušijo za rozine, nekaj pa ga predelajo v vino, oboje predvsem za izvoz. Turpan ima na splošno kruto in drastično hladno puščavsko podnebje z zelo vročimi in dolgimi poletji ter zelo hladno, a kratko zimo, kratki sta tudi pomlad in jesen. Ker pade povprečno na leto samo

Takola si nekatera mlada dekleta služijo denar

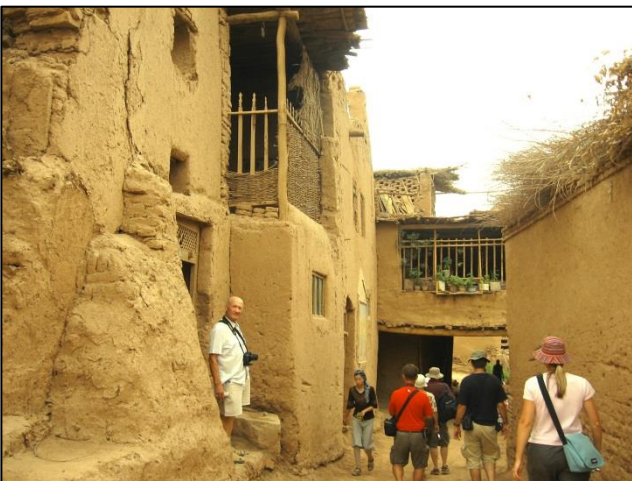
Za vsem doživetim smo si privoščili še oslovski safari do Jiaoho, drugega turpanskega antičnega mesta Ujgurov

15,7 mm/m² padavin, polja namakajo.

Simbol Turpana je Eminova mošeja s 44 m visokim minaretom z izjemno arhitekturo iz leta 1770. Mošeja, ki smo si jo ogledali, je bila zgrajena nekoliko kasneje od minareta. Tako kot drugod na Kitajskem tudi tukaj tujci lahko vstopijo v mošejo, tudi če v njej poteka obred. Mošeje imajo hkrati tudi vlogo muzejev.

Na obrobju mesta Turpan, kjer se srečata dve reki, stoji antično mesto Jar Gal (po ujugursko) – mesto na skali. V njem so ljudje živeli od drugega stoletja pred našim štetjem do četrtega stoletja našega štetja. Mesto, široko 400 m in dolgo 1600 m, ni imelo obzidja, pred sovražnikom so ga varovali strmo skalovje in reki. V sedaj mrtvem mestu so še ostanki budističnih templjev, hiš in votlin, saj mesto ni bilo zgrajeno na skali, temveč v njej (po predhodnem izvotljenju).

Seveda brez sprehoda po bazarju ni šlo. Bili so v vsakem večjem kraju; kjer koli smo se ustavili in si jih ogledali, so bili dobro založeni z živili, tehničnimi pripomočki in blagom ter z vsem, kar je možno prodajati. Sicer pa je Turpan zanimivo in prijetno mesto za sprehode tudi zato, ker so nekateri pločniki in ulice prekrite z vinsko trto, ki raste po visokih brajdah.

Mesto Tujoka je v precejšnjem delu v razvalinah

Za vsem doživetim smo si privoščili še oslovski safari. Do Jiaohu, drugega turpanskega antičnega mesta Ujgurov, v katerem je nekoč živelo okrog 30.000 prebivalcev, smo se tako popeljali z osli, vpreženimi v manjše lesene vozove, kar je bilo po svoje zelo zabavno doživetje. V mestu Jiaohu je najprej živelo budistično, nato pa muslimansko prebivalstvo. Sedaj je videti samo še razvaline, ki dobro nakazujejo nekdanjo arhitekturo.

Na poti po Kitajski smo opazili, da ne gradijo in obnavljajo samo stanovanjskih blokov in stolpnih, temveč tudi ceste. Izvedeli smo, da delavci, ki gradijo ceste, zaslužijo na dan 30 juanov, na mesec (delajo vse dneve) pa okoli 900 juanov (približno 90 EUR). Tudi v trgovinah in restavracijah delajo ves dan in vse dneve v tednu. Povedali so, da prisilnega dela pri njih ni več. Za neposlušnost je sedaj določen zapor ali denarna kazen. Na vprašanje, kako je s tistimi brez imena in pravic, nam ni nihče odgovoril, ker ti uradno ne obstajajo,

Ko smo se pri eni izmed družin dogovorili za kosilo, smo po dogovoru tudi prisostvovali celotni pripravi lagmana, tipične tamkajšnje jedi

čprav so se rodili, živijo in delajo v njihovi državi. Če se kdo odloči za vojaško kariero, mora najprej za dvoletno vojaško usposabljanje plačati 20.000 juanov (okoli 2000 EUR). Po sprejetju v vojsko sta mu zagotovljeni služba in mesečna plača v višini 3000 juanov (300 EUR).

Od Turpana do Tujoka smo se vozili skozi pusto kamnito puščavo, kjer smo na več mestih naleteli na kareze – odvodne kanale in cisterne, grajene po perzijskem sistemu. Po prihodu v Tujok nas je ena izmed gospodinjav povabila na čaj in opečene žlikrofe, nakar smo njeno dobro voljo izkoristili še za ogled notranjosti hiše. Ob vstopu v hišo smo se najprej znašli v osrednjem hodniku s štedilnikom, pralnim strojem in hladilnikom, na drugi strani pa v prostoru, kjer sta bila garažirana traktor in motor. Tla v hodniku in prostoru za stroje so bila iz steptane ilovice. Iz hodnika je bil vhod v tri sobe, v katerih so bila tla iz keramike. Ogledali smo si večjo

sobo: tretjino sobe je zavzemal nekoliko višji del s preprogami, blazinami in odejami, kar je bilo lepo zloženo, v njej pa so bili še nizka mizica, fotelji in omara s TV-sprejemnikom. Vse je bilo pometeno, čisto. Tudi obleka kmetov je na splošno čista. Podnevi v tej sobi posedajo, ponoči pa jo spremenijo v skupno ležišče.

Kasneje smo se pri eni izmed družin dogovorili za kosilo in nato prisostvovali celotni pripravi lagmana, tipične tamkajšnje jedi. Gospodinja je najprej pripravila stročji fižol, krompir, papriko, paradižnik, čebulo, piščančje in ovčje meso. Vsega je bilo približno 0,5 kg, in ko je vse razrezala, je eno za drugim popražila v vročem olju, dodala sojino omako, sol, česen, feferon in ingver ter vse skupaj še malo podušila. Iz vlečenega testa je naredila rezance, ki jih je kuhala samo tri minute, nato pa jih je za nekaj sekund potopila v hladno vodo. Gospodinja je to kosilo pripravila v pol ure. Da smo lažje počakali na kosilo, nam je gospodar za predjed

V muslimanskem mestu Kuqa je preko dneva zelo živahno

prinesel velik jerbas grozdja. Na kosilo, ki je bilo po okusu raznoliko, za naše izpraznjene želodce pa dobro in koristno, sta ob treh popoldne prišla iz šole tudi njuna dva otroka, ki sta se po jedi takoj vrnila v šolo. Ob vsem tem smo spoznali prijaznost teh ljudi – tako do nas kot med družinskimi člani.

Pozno popoldne smo s Tujoka nadaljevali pot do najbližje železniške postaje, kjer smo se v pozni nočni uri vkrcali na vlak s spalnikom. Pot nas je prek preostalega dela noči in jutra vodila do mesta Kuqa s 70.000 prebivalci.

Kuqa je živahno muslimansko mesto. V njem smo se malo bolj posvetili ženskam, ki kljub muslimanski veri niso pokrite. V večini so zaposlene, dokaj sproščene in komunikativne. Izvedeli smo, da tu muslimanke ne smejo v mošejo k obredu, medtem ko je za turiste mošeja odprta ob vsakem času. Tudi v malih trgovinah smo uživali ob pogledu na izredno lepe in kakovostne preproge ter obleke vseh mogočih krojev.

Do kanjona Kizil v gorovju Tjan Shan smo se iz Kuqe odpeljali s kamionoma, a smo zaradi slabe ceste del poti prepešačiti

Kakor v vse nekitajske province tudi v Kuqa Kitajci naseljujejo Hane. Tu jim nudijo službo, stanovanje v novem bloku ali stolpnici, pa še dva otroka jim je dovoljeno imeti. Prav zato je tudi Kuqa mešanica moderne Kitajske in muslimanske kulture Huiev. Po ogledu trgovin smo se napotili v staro mošejo, zgrajeno leta 1559. Značilnost mošeje se kaže v njenih sedemdesetih stebrih. Tudi sprehoda po zanimivem in bogato založenem bazarju nismo izpustili. Nočitev v hotelu je bila prijetna, saj nočitev na vlaku ne odtehta prave postelje.

Naslednje jutro smo se z dvema manjšima kamionoma odpeljali do gorovja Tjan Shan, kjer smo izstopili pred kanjonom Kizil Oianfodonga z rdečim skalovjem. Ker je bila cesta do kanjona v izgradnji, je bil vzpon počasen, za prečkanje manjše reke pa smo morali celo izstopiti iz kamionov, da sta po kamnitem produ lažje prečkala težavno pot.

Vhod v kanjon je na nadmorski višini 528 m in se v dolžini 5 km rahlo vzpenja. Njegova širina na dnu je različna, od nekaj metrov do 40 cm na najožjem delu. Najvišji vrh nad kanjonom je na nadmorski višini 2046 m. V kanjonu je bilo prijetno sveže, le tu in tam je bila

V kanjonu Kizil je bilo prijetno sveže, le tu in tam je bila kakšna lužica. Sicer pa v času nalivov po njem ni varno hoditi

Večinsko prebivalstvo v mestu Aksu so hani (čistokrvni Kitajci), seveda priseljeni

kakšna lužica. Sicer pa v času nalivov po njem ni varno hoditi. Če pa naliv koga vseeno preseneti, so na več mestih ob steno pritrjene lestve za varen umik. Ko smo se vračali, smo se v bližnji restavraciji nekoliko okrepčali za nadaljnjo pot.

Popoldne smo se s kamionoma vrnila v Kuqo, od koder smo se z vlakom odpeljali v Aksu. Spet smo bili na Svileni cesti, na občutljivem ravnotežju med dvema skrajnostma: polja bombaža in nasadi jabolk ter kamnita puščava.

V mestu Aksu živi nekaj več kot 300.000 prebivalcev. Večinsko prebivalstvo so hani (čistokrvni Kitajci), seveda priseljeni. Severno od mesta, približno 160 km zračne linije, se v gorskem masivu Tjan Shana, vendar v Kirgiziji, nahaja najvišji vrh Džengiš Čokusu (Jengish Chokusu), visok 7439 m, ki se je v času Sovjetske zveze imenoval Pic Pobedy, na jugu Saksuja pa je obsežna puščava Taklamakan s površino 337.000 km².

V Aksuju smo se poslovili od severnega dela Svilene ceste in vstopili v puščavo Taklamakan Shamo, ki vključuje puščavo Tarim Pendi, dolgo 1000 km in široko 400 km. To je druga največja puščava na svetu s

Ob taborjenju v puščavi Taklamakan Shavo nas je zajel neprijeten puščavski vihar

premikajočimi se sipinami.

Ker so pod puščavo nahajališča nafte, so Kitajci skozi njo od severa proti jugu zgradili "plavajočo cesto", pred viharji pa jo zaščitili z mrežo zasajenim trsjem. Cesta je skozi puščavo dobro vzdrževana, a neke vmes smo tudi mi s kamelami odjahali med sipine. Pihal je veter in drobn pesek je vse bolj neslo v nas, imeli smo ga tudi med zobmi, kamele, ki smo jih jahali, pa so samo korakale in korakale. Ker nas je čez čas že vse bolelo, smo zadnji del poti razjahali in zaščiteni pred nadležnim peskom hodili nekaj metrov za kamelami.

Lastnik kamel nam je povedal, da je pred nami skozi puščavo Taklamakan vodil Američana, ki sta za njeno prečkanje potrebovala sedemdeset dni. Mi smo le prenočili v malih šotorih pri cesti, da smo se lahko naslednji dan hitreje vrnila in z avtobusom nadaljevali potovanje skozi puščavo do mesta Hotan.

Tako nepredvidljiva, strah vzbujajoča, a hkrati tako veličastna je ta puščava, da si zasluži polno spoštovanje.

Vračanje na kamelah do tranzitne ceste prek puščave je bilo lažje, le tričetrtinski takt kamelje hoje smo morali osvojiti

»Pojdi in se nikoli več ne vrneš,« rečejo ljudje z obrobja puščave Taklamakan.

Tudi naša večerja v puščavi je bila z dodatkom puščavskega peska. Je pa bilo v zaščitenem prostoru pred vetrom v šotoru prijetno spati. Na naše veselje se je veter do jutra polegel, postalo je jasno in mirno, kar nam je omogočilo, da smo pojedli zajtrk brez tamkajšnjega hrustljavega dodatka, nakar smo se malo sprehodili po sipinah.

Vračanje na kamelah je bilo lažje, le tričetrtinski takt kamelje hoje smo morali osvojiti, da je bila ježa udobna. Ko smo prišli do ceste, smo se poslovili od prijaznih vodičev in z avtobusom nadaljevali pot do mesta Hotan, kjer smo že s ceste opazili, kako tamkajšnji ljudje množično v suhem in drobno kamnitem delu reke iščejo beli žad.

Hotan ima okrog 1,5 milijona prebivalcev, večinski narod pa so Ujguri. Mesto je poznano po žadu in svili, ki

so jo tu začeli izdelovati v petem stoletju. Poleg domačinov smo tudi mi poskusili srečo pri iskanju žada. Ker noben beli kamen ni bil pravi, smo se odločili za nakup pri domačinih. Največ najdenega žada je belega, nima pa take cene kot zeleni žad. V mestu smo obiskali še tkalnico svile, imenovano Atlas. Ob cesti smo prebrali napis: »Če boste imeli enega otroka, boste bogati.« Angelci se je ob tem utrnila misel: »Bolje je biti kamela kot pravoveren Kitajec; kamela lahko pljune, brčne, če ji kaj ni prav, Kitajci pa vdano sprejemajo vse.« Proti večeru smo se po južnem delu Svilene ceste iz Hotana pripeljali v Yarkand, zadnje mesto pred znamenitim Kashgarjem (Kashi). Čeprav leži Yarkand še na obrobju puščave Taklamakan, je tu že kmetijsko okolje s skromnimi hišami. Središče mesta je tako kot povsod drugje pozidano z bloki in stolpnici, ločenimi s širokimi ulicami in trgovinami, ob vsem tem pa je še zabavišni park.

Naslednje jutro smo zgodaj vstali in po zajtrku že hiteli proti skrajnemu kitajskemu zahodu, v Kashgar. Med

Ob prihodu v Kashgar so nas pred vstopom v hotel pozdravili plesalci v narodni noši

potjo smo se ustavili v Jessu Garu, kjer smo si ogledali delavnico slavnih nožev. Noži iz te delavnice z lepo okrašenimi ročaji so tako ostri, da se moški z njimi lahko brijejo.

Pred Kashgarjem še nekaj besed o Ujgurih. Ti se s Kitajci ne poročajo. Če pa se kdo poroči, ga ujugrska skupnost izloči iz svoje sredine. Zanimive so njihove priprave na poroko. Ko si fant izbere dekle, naznani to očetu tako, da mu da v čevelj korenje, potem pa oče že ve, kako naprej. Ker hočejo Ujguri imeti ženo doma, dekle, ki je v državni službi, nima veliko možnosti za poroko. Fantje se poročajo med dvajsetim in štiriindvajsetim letom, dekleta pa med osemnajstim in dvajsetim letom. Oče ima v družini glavno besedo. In še to: Ujguri ne uporabljajo priimkov.

Po prihodu v Kashgar smo se namestili v prijetnem hotelu, ki ga obdaja zimzeleni park s človeškimi skulpturami. V mestu, ki se nahaja v jugozahodni pokrajini

V središču Kashgarja so Kitajci zgradili moderne stavbe

Xinjiang, je ob popisu leta 2010 živelo 3,979.362 prebivalcev, od katerih je bilo 89,35 % Ujgurov, 9,15 % Hanov, 0,99 % Tadžikov, 0,15 % Kirgizov in Huiev, 0,07 % Uzbekov ter po 0,02 % ostalih pet skupin: Tuev, Miaov, Mongolov, Tibetancev in Zhuangov. Skladno s temi narodi poteka tudi vsako nedeljo sejem, ki še vedno velja za najeksotičnejšega na Kitajskem. Ujguri, Tadžiki, Kirgizi, Uzbeki itd., vsi so tu z enim samim namenom: nakupovanje in prodaja.

Velik del znamenitega starega mesta Kashgar so na žalost že nadomestili z moderno kitajsko arhitekturo. Tako smo bili priče srednjemu veku Ujgurov ob modernih Kitajcih, ki se v Kashgar množično naseljujejo. Prav zato smo jo raje popihali v bližnje gorovje Kunlun, da smo si spočili oči na Muztagati, očetu ledenikov, ki je visok 7546 m.

Vožnja v visoki Kunlun, ki na jugu meji na Karakorum in na zahodu na Pamir, je bila slikovita, vrhunska. Doživetji neverjetne prizore za vsakim ovinkom, soteske, jezera, pašnike, v daljavi ledenike in zasnežene vrhove, zlasti prepadnega in 7719 m visokega Kongur Shana, je nekaj veličastnega. Tu je narava največji umetnik in tudi še na svobodi. Le meddržavna cesta, ki na prevalu Khunjerab, visokem okoli 4900 m, ločuje Kitajsko od Pakistana, moti s prevozi, večinoma tovornjakov, nje-

Na poti proti Kunlunu se nam je prikazala čudovita gorska pokrajina

Najvišji vrh z razgledom iz naše poti je bil 7719 m visoki Kongur Shan

no tišino, viharje in nežne sapice.

Ko smo prispeli do Črnega jezera, smo se na višini okrog 3600 m namestili v jurtah blizu tranzitne ceste, a na pašniku. V tem rajskem svetu smo dvakrat prenočili. Ob našem prihodu so se na velikem pašniku pasli jaki, konji in ovce, pa tudi kamele.

Noč v jurti je bila tako mrzla, da so se nam zdele naše spalne vreče za do -10 °C kot hladne rjuhe. Pomagali smo si z njihovo volneno odejo, ki je močno dišala po jakih, a je bila topla. Potrebne je bilo vsaj malo spanja, saj smo želeli naslednji dan osvojiti štiritisočak nad Črnim jezerom – ker nismo vedeli njegovega imena, smo mu dali ime O4.

Po skromnem zajtrku, kot se za te kraje spodobi, kjer razen trave in živine ni nobenih kmetijskih pridelkov, smo se napotili proti najbližjemu, nekaj nad 4000 m visokemu vrhu, za katerim kraljuje mogočna, 7546 m visoka gora Muztagata. Najprej smo nekaj časa hodili ob jezeru, nato pa smo krenili navzgor, a je bil korak počasen, saj nismo bili dovolj dobro aklimatizirani za to višino. V spodnjem delu si je vsak našel svojstveno pot do vrha. Ker sem ubral povsem svojo, bolj neposredno pot, sem bil na vrhu prvi. Hoje je bilo za dobre štiri ure. Po mrzlem jutru nas je sonce na vrhu že prijeto

Ko smo prispeli do Črnega jezera, smo se na višini okrog 3600 m namestili v jurtah

no grelo, pa ne samo nas, tudi velikega psa ovčarja, ki se je od nekod prikradel do nas.

Razgled je bil enkraten: odprlo se nam je več ledenikov, več dolin, poleg njih in Črnega jezera še dve drugi manjši jezera, v ozadju pa veličastna belina šest in sedemtisočakov z najbolj oddaljenim 7719 m visokim vrhom Kongur Shan in najbližjim, kot na dlani, 7546 m visokim vrhom Muztagata. Z osvojenega vrha smo se spustili navzdol po drugem, položnejšem grebenu.

V eni izmed stranskih dolin naj bi se skrivala kitajska vojašnica, saj državne meje s Tadžikistanom, Afganistanom in Pakistanom od tu niso veliko oddaljene.

Ko smo se vrnili, nas je že čakal avtobus, ki nas je odpeljal do mesta Taxkorgan, ki leži na višini 3095 m. V njem prebiva okoli 20.000 prebivalcev, večinoma Tadžikov. Tadžiki so po veri muslimanski šiiti, vendar ne kaj dosti verni, saj naj bi bila večina moških zapitih, menda pa so tudi leni. Kaj pa sploh lahko delajo? Ni industrije, ni obrti, od kmetijstva je le paša. Zaradi strateškega položaja je v mestu le veliko vojakov. Sicer

Po osvojitvi okoli štiri tisoč metrov visokega vrha O4 se nam je odprl čudovit pogled na 7546 m visoko goro Muztagata

pa Taxkorgan država podpira oziroma ohranja izključno zaradi strateškega položaja.

Nedaleč stran od novejših zgradb so še vidni ostanki kamnitega mesta, zgrajenega leta 1300. Takrat in še sedaj imajo Tadžiki arhaično obliko družine treh rodov, širšo sorodstveno skupnost, v kateri o vsem odloča oče. Pri eni izmed takšnih družin smo popili čaj. Nato smo se proti večeru vrnili po slikoviti cesti Karakorum Highway k Črnemu jezeru, med vožnjo pa občudovali zasneženo gorovje z veliko ledeniki, kjer kraljuje mogočni in čokati masiv Muztagata, na katerega vrhu so močni vetrovi vrtinčili sneg.

Ko smo prispeli do jurt, nas je že čakala skromna večerja, ob kateri je bila ob našem prihodu zbrana vsa razširjena družina. Ko smo prisedli, so odšli vsi razen gospodarja in gospodinje. Z nami sta večerjala in hrano skrbno spravila, verjetno za druge člane družine. Pred spanjem v jurtah smo ju še zaprosili za tople vol-

nene odeje, s čimer sta nam rada ustregla. Vonj po jakih nas ni več motil.

Jutro je bilo megleno in rahlo deževno, vmes so naletavale celo snežinke. Ob tem smo se zavedali, kakšno srečo smo imeli prejšnji dan, ko nam je bilo dano, da smo se lahko naužili lepot visokogorske pokrajine in opravili vzpon na goro O4. Pred odhodom v dolino je sledil še zajtrk, in to takšen, kot ga zaužijejo domačini: trd kruh s čajem.

Njihovo življenje res ni lahko, če pomislimo, da na višini 3600 m živijo tudi pozimi, pa jih lahko le občudujemo. Sledilo je prirčno slovo in odpeljali smo se po zamagljeni cesti Karakorum Highway proti Kashgarju. Ko smo prispeli, in tudi še naslednji dan, smo se prepustili živahnemu utripu mesta, tržnicam in trgovinam, saj je bil zadnji čas za nakup spominkov in daril za domače in prijatelje. Izvedeli smo, da so tu trgovci tako spretni, da lahko železov krečec prodajo za najčistejše zlato. Precej časa smo posvetili ogledom pomembnejših kulturnozgodovinskih znamenitosti. Najprej smo vstopili

Mogočna vojaška stavba v Taxkorganu priča o pomembnem strateškem položaju mesta

v mavzolej iz leta 1640, povezan z Ajak Hadžajem, vodjo sufijev iz dinastije Čang, kjer je še ohranjenih dvainsedemdeset grobov in dvainpetdeset grobnic. Del mavzoleja je porušil močan potres.

V parkovnem kompleksu smo si ogledali Petkovo mošejo s šestinšestdesetimi stebri, od katerih je vsak drugače obdelan, kar je še posebej vredno ogleda. Nato smo se zapeljali do največje mošeje It Kah iz leta 1442, kjer se odvijajo verski festivali in kamor prihaja tudi do 100.000 vernikov. V to mošejo naj bi vsak petek prihajalo molit do 20.000 vernikov. Posebej stilno zanimiva sta minaret in vhodna vrata v mošejo. Ker je zgrajena nova moderna umivalnica, so ob mošeji stari bazen za obredno umivanje spremenili v cvetličnjak.

Zvečer smo si privoščili še večerjo v kitajski restavraciji, postreženi ob vrtljivih mizah. V istem prostoru, vendar na odru, smo kasneje občudovali folklorne plesne, značilne za kashgarsko območje, kar nas je navdušilo.

V mavzoleju, povezanem z Ajak Hadžajem, vodjem sufijev iz dinastije Čang, je ohranjenih dvainsedemdeset grobov in dvainpetdeset grobnic

Naslednje jutro smo Kitajsko zapustili z mešanimi občutki; ob marsičem smo doživljali kulturni šok, veliko stvari nas je tudi navdušilo. Spoznavni proces je bil tu res zgoščen, pokrajina in stara kultura pa čudoviti in nepozabni.

KIRGIZIJA

Do meje s Kirgizijo smo se vozili v breg po slabi makadamski cesti. Kitajski obmejni organi so nas ustavili že več kilometrov pred Kirgizijo, na za njih pomembni kontrolni točki pred prehodom čez državno mejo. Tu so nas vsaj desetkrat popisali, prešteli, prtljago in avtobus pa temeljito rentgenizirali. Ko smo se pripeljali do dejanske, z žico ograjene državne meje, smo zapustili mali avtobus in brez pregleda vstopili iz Kitajske v Kirgizijo, kjer nas je dobrih 10 m stran že čakal avtobus. Tako nenavadnega prečkanja državne meje še nismo doživeli. O tem, kaj so doživeli nemški turisti, ki so iz Kirgizije vstopali v Kitajsko, vemo le to, da so se do glavne obmejne kontrolne točke odpeljali z našim avtobusom. Sicer pa smo ob prestopu meje na obeh

Po prašni makadamski cesti smo se vozili v Kirgiziji več ur

V Tash Rabatu, kjer je poletno naselje jurt, smo se ob prihodu namestili v eno izmed njih

straneh opazili vzpenjajoči se gorski greben več ločenih skupin kitajskih graničarjev.

Po vožnji okoli 100 m navzdol smo prispeli do mejne kontrolne postojanke Kirgizije, kjer smo oddali v pregled potne liste za vstop v njihovo državo. Tako kot na kitajski strani so bili tudi tu obmejni organi oboroženi, a so bili do nas izjemno prijazni, kar nam je dalo vedeti, da prihajamo v bolj sproščeno državo. Pod vtisom takih občutkov smo z veseljem nadaljevali pot po slabi in prašni makadamski cesti, potekajoči po dobrih 3000 m visoki planoti, ki je zaradi suše odsevala žametno rjavo barvo.

Nikjer si nismo mogli privoščiti pitne vode, kave ali grizljaja hrane. Na več mestih smo videli le vojake in pašnike, predvsem s konji, ter vse naokoli zamegljeno in zasneženo visoko gorovje. Zvečer smo srečno pripotovali do karavanseraja iz desetega stoletja, ki se je nahajal v Tash Rabatu, kjer je tudi poletno naselje jurt. Tam so nam pripravili večerjo in odredili prenočišče na višini okrog 3100 m.

Lastnik jurt in manjše črede pašnih živali je učitelj matematike. Povedal nam je, da med šolskim letom uči na višji srednji šoli, kjer mesečno zasluži okoli 200 EUR, poleti pa turistom oddaja jurte, s čimer izboljša družin-

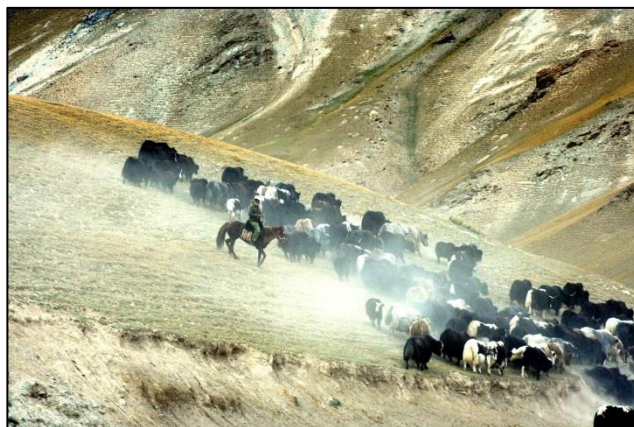

Kamnito zgrajeni karavanseraja je iz desetega stoletja

ski proračun. V tem poslu mu pomagata sin in žena, ki nam je tudi pripravila večerjo. Na naše zadovoljstvo je bila hrana izdatna, okusna in izvirna. Tako kot v notranjosti jurt je bila tudi okolica vzorno urejena in čista. Po obilni večerji smo se še malo sprehodili po pašniku, saj so ob sončnem zatonu okoliški travnati in skalnati vrhovi prijetno žareli, hkrati pa naznanjali, da bo noč mrzla. A ni nas zeblo, saj smo dobili veliko toplih volnenih odej.

Po dobro prespani noči in toplem zajtrku smo se napotili na ogled bližnjega karavanseraja, grajenega izključno iz kamnja. Izvedeli smo, da je v njem lahko prenočevalo do 500 popotnikov, skupaj z njihovim trgovskim tovorom in konji. Vsak večer so popisali imetje trgovcev, ponoči trdno zaprli karavanseraj in šele zjutraj, če so vsi imeli vse, odprli trdno varovano stavbo, da so karavane lahko nadaljevale pot.

Zaradi bližajoče se zime so pastirji na konjih že zbirali črede konj in jakov ter jih gonili blizu naših jurt proti ni-

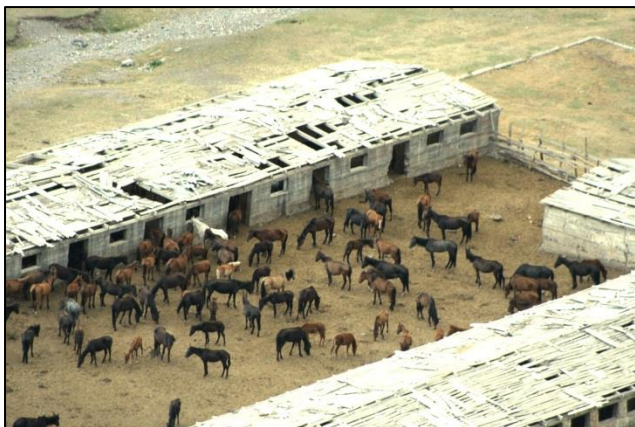

Zaradi bližajoče se zime so pastirji na konjih gonili jake iz višjih gorskih pašnikov

že ležečim krajem. To je zaradi številne živine ustvarjalo izredno veličasten vtis. Gospodar jurt nam je povedal, da bo v nekaj dneh tudi on pospravil jurte in se vrnil v dolino.

Odpravili smo se na dolgo vožnjo po Kirgiziji. Šofer avtobusa nam je pred odhodom rekel: »Če boste spili dve vodki in eno pivo, bo tudi cesta čisto v redu.« Vozili smo se ure in ure, pa nikjer ni bilo nobenih vasi, občasno le posamezne kmetije, ovce in konji. Končno smo le prispeli do malega mesta Naryn, kjer smo v skromnih trgovinah kupili vodo in nekaj sladkarij. Na naše zadovoljstvo smo odkrili tudi restavracijo s kirgiškimi specialitetami.

Ko smo nadaljevali pot, se dolgo nismo srečali z asfaltirano cesto. Nekoliko boljša cesta je bila le ob jezeru Isik Kul, ki leži na nadmorski višini 1609 m. Za Kaspjskim morjem je Isik Kul drugo največje slano jezero na svetu, po velikosti pa je drugo tudi kot gorsko jezero, takoj za jezerom Titikaka v Peruju. Po vodni površni

V Kirgiziji so konji zaradi slabe in redke cestne povezave v prometu nepogrešljivi

Tudi ob veličastnem jezeru Isik Kul se Angelca pri pisanju dnevnika ni dala motiti

6200 km² zavzema jezero Isik Kul dobro četrtno Slovenije in je precej globoko: ob povprečni globini 300 m je jezero na najgloblji točki globoko 668 m. Sicer jezero leži v gorski kotanji, napaja pa ga 134 gorskih potokov in rek ter nima odtoka. Nivo vode se iz leta v leto spreminja, bodisi zaradi pronicanja v tla ali izhlapevanja. Turistična sezona ob jezeru običajno traja od junija do septembra, z vrhuncem v juliju in avgustu. Številna zdravilišča, hoteli in penziona delujejo vse leto, večina pa v času poletne sezone.

Ob našem prihodu je bila okolica jezera Isik Kul nastlana z različno embalažo. Tudi voda nas ni privlačila, ker je po videzu delovala motno – sivkasto. Sicer pa je sonce že skoraj zašlo. V jezeru sta zaplavala le naš šofer in najpogumnejši Slovenec, po poklicu zdravnik.

Ob jezeru smo se še malo sprehodili, nakar smo nadaljevali pot proti Biškeku, glavnemu mestu Kirgizije, ki leži na nadmorski višini 800 m. Čeprav je Biškek sorazmerno mlado mesto, so raziskovalci v okolici našli nekaj sledi iz prazgodovinskega obdobja, grško-budističnega obdobja, obdobja srednjeazijskih kanatov in seveda tudi iz sovjetskega obdobja.

Biškek leži v severnem delu Kirgizije in v bližini Kazahstana, v podnožju gorovja Ala-Too ali širše v Tjan Shanu, enem izmed najdaljših gorskih masivov v Srednji Aziji, dolgem 2800 km.

Po razpadu Sovjetske zveze leta 1991 je Kirgizija postala samostojna država. Mesto Frunze, tako poimenovano po ruskem generalu, tesnem sodelavcu Lenina, so takrat preimenovali v Biškek. V mestu sedaj živi okrog 1,500.000 prebivalcev in več kot 80 različnih narodnosti, zato je mednarodni jezik ruščina.

Ko smo se približali glavnemu mestu Biškek, smo bili končno na asfaltu. Pred mestom smo se še ustavili in v preprosti restavraciji skromno večerjali.

Naša skupina je bila celo potovanje prijetna in igriva

Da, tod je res revščina. Dovolj je le vodke, vsega drugega pa primanjkuje.

Ob vstopu v Biškek je bilo vse temno; osvetljeno je bilo le ozko središče mesta, kjer so ob široki aveniji parlament, več vladnih stavb in muzej. Srečali smo le redke sprehajalce, večinoma iz vrst mladine, in tudi nekaj pijanih možakarjev. Ko smo za nekaj časa stopili na neosvetljene ulice, tam nismo videli nikogar, razen psa in dveh mačk. Z veseljem smo se odpravili s temačnega mesta na letališče. Toda tako skromno, kot je vse v Kirgiziji, je tudi letališče. Veličasten vtis je pustila le narava. Kar 90 % države je gorate, kar je paša za oči, zlasti za oči ljubiteljev planin.

Po ureditvi vseh letaliških formalnosti smo z letalom »Turkish Airlines« poleteli proti Istanbulu in nato od tam, ne da bi dolgo čakali, z istim prevoznikom še do letališča na Brniku. Sledil je zadnji stisk rok med udeleženci potovanja, nakar smo se porazdelili po lepem koščku raja pod Triglavom.